

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра фінансів та економічної безпеки

07-03-355М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних завдань та самостійної роботи
з навчальної дисципліни «Фінансовий контролінг»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою
«Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-методичною
радою з якості ННІ економіки та
менеджменту
Протокол №1 від 03.09.2025 р.

Рівне – 2025

Методичні вказівки до виконання практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Фінансовий контролінг» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» денної та заочної форм навчання. [Електронне видання] / Шило Ж. С. – Рівне : НУВГП, 2025. – 31 с.

Укладачка: Шило Ж. С., к.е.н., доцентка кафедри фінансів та економічної безпеки.

Відповідальний за випуск: Мельник Л. В., д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів та економічної безпеки.

Керівниця групи забезпечення: Кондрацька Н. М., к.е.н., доцентка, кафедри фінансів та економічної безпеки.

Повторне видання. Попередня версія – шифр 06-03-301М

ЗМІСТ

1. Загальні рекомендації щодо вивчення навчальної компоненти.....	3
2. Перелік тем та плани проведення практичних занять.....	4
3. Задачі для вирішення.....	8
4. Рекомендації щодо вирішення практичних завдань.....	19
5. Перелік рефератів.....	26
6. Питання для самостійного розгляду.....	27
7. Список рекомендованої літератури.....	30

© Ж. С. Шило, 2025

© НУВГП, 2025

1. ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ КОМПОНЕНТИ

Розроблені методичні вказівки передбачені для допомоги у підготовці до лекційних та практичних занять з навчальної компоненти «Фінансовий контролінг» здобувачам вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» денної та заочної форм навчання.

Навчальна компонента включає вивчення наступних питань: фінансовий контролінг як інструмент управління підприємством, організацію фінансового контролінгу на підприємстві, оцінку результативності фінансово-господарської діяльності та системи мотивації, контролінг управління витратами в системі фінансового управління підприємством, бюджетування як інструмент фінансового контролінгу, фінансова діагностика в системі контролінгу стратегічний фінансовий контролінг, систему вартісно-орієнтованого управління підприємством в умовах сталого розвитку.

В результаті вивчення навчальної компоненти у здобувачів повинні сформуватися такі знання та вміння: усвідомлення ролі держави в регулюванні економіки; розуміння сутності цілі, важелів та основних напрямків регулювання економіки; економічної сутності процесів планування та прогнозування діяльності; вміння проводити розрахунок обсягів чистих грошових потоків підприємства за різними видами діяльності; володіння прийомами оцінки доцільності вкладень фінансових ресурсів в діяльність підприємства; цілісне уявлення про капітал підприємства, кругообіг капіталу і його стадії; усвідомлення економічної сутності витрат на виробництво; розуміння взаємозв'язку між поняттями витрати виробництва, вартість товару і його ціна; уявлення про прибуток як економічну категорію, джерела прибутку, види прибутку; вміння аналізувати економічну інформацію, яка відображає діяльність окремого суб'єкта господарювання, робити на основі такого аналізу відповідні висновки; розуміння взаємовідносин підприємств з бюджетними, фінансовими структурами та іншими суб'єктами господарювання; використовувати звітність як інструмент фінансового аналізу й управління фінансами підприємства; обґрунтовувати та надавати економічну інтерпретацію фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання; мати цілісне

уявлення про принципи, методичні підходи та методи оцінки вартості підприємства (бізнесу) та особливості нормативно-правового регулювання оціночної діяльності в Україні.

В наведеній методичній розробці представлені завдання до виконання самостійної роботи, проведення практичних занять за окремими розділами курсу, методика їх вирішення, перелік рекомендованої літератури, теми рефератів та питання для самостійного розгляду.

Навчальна компонента «Фінансовий контролінг» базується на знаннях таких дисциплін: «Фінанси», «Ринок фінансових послуг», «Економічний аналіз», «Гроші та кредит», які створюють методологічне підґрунтя для опанування положень вказаної дисципліни, а отриманні навички будуть використані при написанні курсових та магістерських робіт в частині оцінювання методичних підходів та методів оцінки вартості підприємств та установ в умовах євроінтеграції.

Навчальна компонента складається з двох змістових модулів:

1. Теоретичні основи фінансового контролінгу.
2. Фінансовий контролінг в системі управління підприємством.

Для досягнення цілей та завдань курсу здобувачам вищої освіти потрібно вчасно та якісно виконати завдання для самостійної роботи та здати проміжні модульні контролі знань.

Модульний контроль вважається складеним, якщо студент отримав не менше 60 балів. Дисципліна закінчується заліком, тому результати складання модульних контролів можуть зараховуватись як підсумковий контроль.

2. ПЕРЕЛІК ТЕМ ТА ПЛАНИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ: СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ, ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

1. Сутність, завдання та функції фінансового контролінгу.
2. Підсистеми фінансового контролінгу.
3. Стратегічний та оперативний фінансовий контролінг.
4. Методи фінансового контролінгу.

Література: 1, 5, 9, 11.

ТЕМА 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1. Етапи впровадження фінансового контролінгу на підприємстві.
2. Аутсорсинг, косорсинг та інсорсинг впровадження контролінгу.
3. Характеристика найпоширеніших підходів до впровадження контролінгу.
4. Економічні та соціальні результати впровадження контролінгу на підприємстві.

Література: 2, 5, 9, 11.

ТЕМА 3. БЮДЖЕТУВАННЯ В СИСТЕМІ ОПЕРАТИВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ

1. Сутність бюджетування та його функції.
2. Система бюджетів на підприємстві.
3. Постановка системи бюджетів та порядок складання бюджету.
4. Звітність за результатами виконання бюджетів (репортинг).

Література: 3, 7, 9, 10.

ТЕМА 4. МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОПЕРАТИВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ

1. Показники і моделі оперативного аналізу в системі фінансового контролінгу.
2. Аналіз відхилень – основний інструмент оцінки діяльності центрів відповідальності.
3. Визначення причин і аналіз залежності кінцевих результатів діяльності підприємства від встановлених відхилень.
4. Методи оперативного фінансового контролінгу.

Література: 4, 6, 8, 10.

ТЕМА 5. ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ МОТИВАЦІЇ

1. Традиційні показники оцінки ефективності діяльності.
2. Показники чистих грошових потоків в оцінці ефективності: види,

- переваги та недоліки.
3. Відносні та абсолютні показники чистих грошових потоків.
 4. Система винагороди за результати діяльності як інструмент управління поведінкою менеджменту та персоналу.
 5. Система мотивації, що ґрунтується на концепції EVA.

Література: 1, 5, 8, 10.

ТЕМА 6. ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

1. Сутність концепції вартісно-орієнтованого управління.
2. Елементи і складові процесу управління вартістю.
3. Фактори, які впливають на вартість підприємства.
4. Етапи впровадження вартісно-орієнтованого контролінгу та його практична значимість.

Література: 1, 5, 8, 10.

ТЕМА 7. СТРАТЕГІЧНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ І СИСТЕМА ЗБАЛАНСОВАНИХ ПОКАЗНИКІВ

1. Методичні аспекти стратегічного фінансового контролінгу на підприємстві.
2. Система збалансованих показників у функціонуванні стратегічного фінансового контролінгу.

Література: [1, 2, 4, 10]

ТЕМА 8. КОНТРОЛІНГ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ

1. Особливості контролінгу інвестиційних проєктів.
2. Мета і функції контролінгу інвестиційних проєктів.
3. Критерії оцінки інвестиційних проєктів в системі контролінгу.
4. Аналіз критеріїв оцінки інвестиційних проєктів в умовах євроінтеграції.
5. Створення системи контролінгу інвестицій.

Література: 2, 5, 9, 11.

ТЕМА 9. ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА ТА МОНІТОРИНГ У СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ

1. Інтегральні методи діагностики фінансового стану: дискримінантний аналіз, логістична регресія, метод штучних нейронних сіток, теорія нечітких множин.
2. Методичні підходи до рейтингування підприємств.
3. Критерії оцінки якості системи фінансової діагностики.
4. Оцінка ефективності моделі фінансової діагностики в умовах сталого розвитку.

Література: 3, 6, 8, 10.

ТЕМА 10. ГАРМОНІЗАЦІЯ ТА КОНСОЛІДАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

1. Управлінський підхід до складання звітності (management approach).
2. Консолідована корпоративна звітність.
3. Основні принципи консолідації.
4. Забезпечення співставності показників консолідованої звітності.
5. Правила перерахунку валют.
6. Декласифікація статей звітності.

Література: 1, 3, 6, 11.

ТЕМА 11. УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В СИСТЕМІ ОПЕРАТИВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ

1. Концептуальні основи управління витратами підприємств.
2. Сутність фінансового контролінгу та його роль в управлінні витратами підприємств.
3. Особливості використання інструментів оперативного та стратегічного фінансового контролінгу в управлінні витратами.

Література: 3, 5, 6, 7.

ТЕМА 12. ВНУТРІШНІЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1. Зміст та види внутрішнього фінансового контролю на підприємстві.

2. Місце контролінгу в системі внутрішнього контролю на підприємстві.

3. Внутрішній аудит як інструмент зменшення асиметричного розподілу інформації.

Література: 2, 4, 6, 8.

3. ЗАДАЧІ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ

Задача

На підприємстві функціонує три цехи, що випускають різні види продукції. Одна з них працює збитково. Необхідно знати, як зміниться чистий прибуток після закриття збиткового цеху.

Показники діяльності підприємства наведено в таблиці.

Показники діяльності підприємства

Показники	Цехи		
	№ 1	№ 2	№ 3
1. Виручка від реалізації	4 000	3 200	400
2. Змінні витрати	3 200	2 400	240
3. Маржинальний дохід	?	?	?
4. Постійні витрати: на утримання секцій; на утримання магазину в цілому	600	240	400
	400	60	80
5. Загальні постійні витрати	840	800	140
6. Операційний прибуток	?	?	?

Задача

Виручка від реалізації продукції підприємства «НТМ» складає 6 00000 тис. грн. Змінні витрати складають 4 20000 тис. грн, а постійні – 1 20000 тис. грн. Валова маржа – 1 80000 тис. грн, при цьому прибуток підприємства – 60000 тис. грн.

Визначити: скільки процентів прибутку зможе зберегти підприємство, якщо виручку від реалізації продукції скоротити на 15%; відсоток зниження виручки, при якому підприємство повністю позбудеться прибутку; на скільки відсотків слід знизити постійні витрати, щоб при скороченні виручки на 15% при незмінному значенні сили впливу операційного важеля підприємство зберегло 65% прибутку

Задача

Протягом бюджетного періоду виробниче підприємство планує реалізувати в кредит готової продукції на суму 2190 тис. грн. За оцінками величина коштів, що надійде від покупців, становить лише 1430 тис. грн. При цьому інших надходжень не планується. Відповідно до бюджету загальна величина всіх платежів підприємства у звітному періоді дорівнюватиме 1790 тис. грн, а залишок коштів на розрахунковому рахунку має становити щонайменше 100 тис. грн. Виходячи з наведених умов, визначте, яку суму необхідно додатково залучити підприємству в бюджетному періоді.

Задача

Складання бюджету руху грошових коштів

Для забезпечення необхідного рівня платоспроможності та запобігання касовим розривам, що призводить до необхідності сплати додаткових штрафів, пені та різноманітних санкцій на ТОВ «Лукас», яке займається виробництвом кондитерських виробів, директором підприємства було прийнято рішення про розроблення на наступних 6 місяців з помісячною деталізацією бюджету руху грошових коштів.

При цьому відповідно до укладених контрактів на постачання сировини підприємство протягом шести місяців бюджетного періоду планує придбати сировини в обсягах А, В, С, D, E, F тис. грн. відповідно. Згідно з умовами оплати за сировину воно повинно сплатити за придбання кожного обсягу сировини 50% у цьому ж місяці, 30% - у наступному та 20% - у другому місяці після отримання сировини. При цьому першого місяця планового бюджетного періоду підприємство планує сплатити за куплену раніше сировину Р тис. грн.

Щомісяця підприємство планує сплачувати транспортній організації, яка його обслуговує, G % від обсягу придбаної 12 сировини за надані послуги з перевезення вантажів. При цьому щомісяця підприємство планує сплачувати орендні платежі у сумі R тис. грн, комунальні платежі у сумі N тис. грн, рекламні платежі – L тис. грн, та витрачати на ремонтно- обслуговуючі роботи – W тис. грн.

Необхідно зазначити, що місячний фонд оплати праці на підприємстві у плановому бюджетному періоді становитиме S тис. грн., при цьому планується здійснювати оплату праці таким чином: 40% виплачується авансом у тому ж робочому місяці, 60%

виплачується на початку наступного місяця. Також на засадах укладених зі споживачами договорів, підприємство планує реалізувати щомісяця готової продукції на суми T, Y, U, I, X, Z тис. грн. відповідно й згідно з умовами оплати отримати за відвантажену продукцію 60% суми у цьому ж місяці, 30% — у наступному місяці, 10% — у другому після відвантаження продукції місяці. При цьому в першому місяці планового бюджетного періоду підприємство планує ще отримати за раніше відвантажену продукцію Q тис. грн.

Задача

ТОВ «Лейла» виробляє дитячі м'які іграшки. Оптова ціна однієї іграшки – 300 грн. Змінні витрати у собівартості одиниці виробу – 110,2 грн. Виробнича потужність підприємства за зазначеним виробом складає 5 0000 од./рік. Постійні витрати підприємства за рік складають 1200 тис. грн. Необхідно визначити:

- 1) кількість виробів, що необхідно реалізувати для отримання 200 тис. грн прибутку;
- 2) прибуток від реалізації виробу, який можна отримати при зниженні постійних витрат підприємства на 600 000 грн. за рік та змінних витрат у собівартості одиниці виробу на 15 %;
- 3) оптову ціну виробу для отримання прибутку в розмірі 2200 тис. грн. і при реалізації 9 5000 од. виробів;
- 4) додаткову кількість реалізації виробу у зв'язку зі збільшенням постійних витрат на оренду приміщення в розмірі 1880 тис. грн, за рік;
- 5) прибуток при реалізації кількості виробів, який дорівнює виробничій потужності підприємства і при збільшенні постійних витрат на суму 1880 тис. грн.

Задача

Підприємство користується методом заздалегідь установленого розподілу накладних витрат на основі ставки годин роботи устаткування. Загальнозаводські кошторисні накладні витрати на рік становлять 1 440 тис. грн., фактичні – 1 476 тис. грн. За рік підприємство розподілило 1 428 тис. грн. витрат по 119 000 фактичних годин роботи устаткування. Яку кількість годин роботи устаткування за рік закладено в кошторисі?

Задача

Консалтингова фірма планує проведення семінару з питань організації фінансового контролінгу на підприємстві. Перед фінансистом фірми поставлено завдання розрахувати мінімальну кількість учасників семінару, починаючи з якої можна отримати прибуток від його проведення.

В розпорядженні фінансиста є така інформація:

- 1) результати маркетингового дослідження, які показали, що середня ціна, яку погодився б заплатити один слухач (чи підприємство) за участь у подібному семінарі, становить 5000 грн. (без ПДВ), бажана тривалість семінару — 4 дні;
- 2) оплата праці експертів, які ведуть семінар, та нарахування на неї — 600 грн. за годину, або 7900 грн за семінар;
- 3) змінні витрати на виготовлення роздаткових матеріалів для слухачів — 260 грн на одного учасника;
- 4) постійні витрати на виготовлення роздаткових матеріалів — 20 тис. грн.;
- 5) представницькі витрати на одного учасника семінару — 540 грн.;
- 6) умовно постійні прямі адміністративні витрати консалтингової фірми на проведення семінару — 17 тис. грн.;
- 7) витрати на рекламу на проведення семінару — 13 тис. грн.;
- 8) оренда приміщення на проведення семінару — 14100 грн.

Для вирішення поставленого завдання фінансист повинен здійснити групування зазначених затрат на умовно постійні та умовно змінні.

Задача

На основі звітності самостійно обраного промислового підприємства проаналізуйте витрати підприємства за даними про діяльність підприємства; визначити відносні показники витрат підприємства, а саме частку витрат у вартості продукції, частку собівартості у виторгу від реалізації продукції, частку матеріальних витрат у собівартості продукції, частку адміністративних витрат у виторгу від реалізації продукції; 96 частку витрат на збут у виторгу від реалізації продукції; частку фінансових витрат у виторгу від реалізації продукції, і зробіть відповідні висновки. Дослідити тенденції зміни зазначених показників і їхній вплив на формування прибутку

підприємства. Зробити висновки щодо динаміки загального обсягу витрат та доходів, які вплинули на ці зміни.

Задача

На основі даних проведіть ABC- та XYZ-аналіз асортименту молочної продукції молокозаводу та зробіть висновки щодо доцільності формування запасів окремих товарів. Виробництво товарів у першому кварталі року складає 20 % від загальної кількості, у другому – 30 %, у третьому – 35 %, у четвертому – 15 %.

Річний обсяг продаж: молоко свіже 14 5000 л., молоко пряжене 18 1845 л., кефір 16 2869 л., ряжанка 18 1400 л., йогурт 17 1340 л., сметана 15 1800 л., сироватка 14 592 л., кисломолочний газований напій 20 567 л.

Задача

ТОВ "Марія" виробляє дитячі м'які іграшки. Оптова ціна однієї іграшки 15 грн. Змінні витрати у собівартості одиниці виробу – 5,6 грн. Виробнича потужність підприємства за зазначеним виробом складає 5000 од./рік. Постійні витрати підприємства за рік складають 60 тис. грн.

Визначити: кількість виробів, які необхідно реалізувати для отримання 100 тис. грн прибутку; прибуток від реалізації виробу, який можна отримати під час зниження постійних витрат підприємства на 30 000 грн за рік та змінних витрат у собівартості одиниці виробу на 15 %; оптову ціну виробу для отримання прибутку розмірі 110 тис. грн і в разі реалізації 9 500 од. виробів; додаткову кількість реалізації виробу у зв'язку зі збільшенням постійних витрат на оренду приміщення у розмірі 94 тис. грн на рік.

Задача

Вам, як працівнику підприємства, необхідно обґрунтувати доцільність упровадження вартісно-орієнтованого управління на підприємстві за умови, що це підприємство функціонує вже досить тривалий час і має вагомі ринкові позиції.

Задача

Обґрунтувати ризики, що пов'язані зі впровадженням системи вартісно-орієнтованого управління на вітчизняних підприємствах. Конкретизувати недоліки вартісно-орієнтованого управління.

Задача

Обрати на сайті Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України (<https://smida.gov.ua>) підприємство для аналізу й обґрунтувати можливість упровадження системи вартісно-орієнтованого управління залежно від стадії життєвого циклу підприємства.

Задача

Підприємство розглядає інвестиційний проєкт реконструкції підприємства. Вартість – 34 млн. грн., строк реалізації 5 років, знос на обладнання за проєктом вартістю 18 млн. грн. вираховується за методом прямолінійної амортизації, тобто 20 % на рік, виручка від реалізації продукції по роках прогнозується в таких обсягах (без ПДВ), тис. грн: 22 400; 22 000; 24 000; 26 000; 20 000.

Поточні витрати становлять у перший рік 9 800 тис. грн. і в наступні щорічно збільшуються на 3 %. Ціна авансованого капіталу – 16 %. Визначте чистий приведений дохід за проєктом та індекс рентабельності інвестицій.

Задача

Компанія вирахувала, що протягом наступних п'яти років щорічно матиме, відповідно, такі грошові потоки (тис. грн): 120, 100, 80, 80, 60. Фактори еквівалента певності за ті самі періоди, відповідно, будуть такими: 90; 85; 75; 60; 40 %. Початкові інвестиції у проєкт – 240 000 грн. Безпечна ставка – 11 %. Визначити, чи проєкт прийнятний, застосувавши метод еквівалента певності

Задача

Виконати аналіз чутливості інвестиційного проєкту, визначте найважливіші змінні проєкту, їх граничне значення, допустимі зміни та рейтинг впливу на результативну кількість за наведеними даними.

Передбачається, що початкові інвестиції проекту – 4 млн. грн., ціна реалізації – 100 грн., витрати на оплату праці у розрахунку на одиницю продукції – 30 грн., матеріальні витрати – 20 грн., з яких витрати на електроенергію – 16 грн. У разі нормального завантаження виробничих потужностей підприємство зможе випускати 1 200 тис. виробів на рік. Термін реалізації проекту – 8 років, дисконтна ставка – 12 %.

Задача

Інвестиційна компанія оцінює доцільність інвестування коштів у вигляді придбання одного із двох підприємств: меблевого комбінату «Гілея» чи торговельного комплексу «Козачок». На момент оцінювання виробничо- господарської та фінансової діяльності цих підприємств були зібрані такі дані:

1. підприємство «Гілея» є відносно стабільним; ризик його діяльності оцінюється значенням коефіцієнту бета на рівні 0,5 пунктів;

2. на підприємстві «Козачок» останнім часом спостерігається зростання та падіння доходів. У зв'язку з цим його показник ризиковості на момент оцінювання становив 1,2 пунктів.

Міжнародним агентством Bloomberg ставку доходності інвестування капіталу, за умов відсутності ризиків, визначено на рівні 6 %, а середня прибутковість акцій вітчизняних підприємств оцінена ним у 12 %.

Визначити, в яке із підприємств доцільно, на ваш погляд, інвестувати капітал інвестиційній компанії, скориставшись розрахунковою ставкою дисконтування.

Задача

Підприємство випускає два види продукції: столита стільці. Воно має тимчасово надлишкові активи вартістю 600 тис. грн., які не будуть задіяні для випуску продукції на протязі наступних 2 років. Ці активи підприємство здає в оренду. Підприємство закінчує освоєння нової технології виробництва продукції, в результаті чого вивільнилась частина основних фондів за ринковою вартістю у 400 тис. грн., що знаходяться на балансі підприємства. Фінансисти підприємства очікують отримати такі вільні грошові потоки від продажу продукції та від оренди майна: від продажу столів: за першій рік – 200 тис. грн.,

за другий рік – 300 тис. грн.; від продажу стільців: за перший рік – 300 тис. грн, за другий рік – 200 тис. грн.; надходження від оренди тимчасово надлишкових активів – 70 тис. грн. Ставка дисконтування грошових потоків для цього виду бізнесу складає 22 %. Підприємство очікує, що на початку третього року бізнес буде мати вартість у 1 млн грн. Оперуючи вхідними даними визначте, яку вартість має бізнес підприємства на початок поточного року.

Задача

Інвестор планує отримати 25 % доходу на свої інвестиції в об'єкт нерухомості. Для фінансування угоди є можливість отримати кредит у розмірі 80 % від вартості цього об'єкта нерухомості під 19 % річних. Визначити ставку капіталізації та вартість об'єкта нерухомості за умови, що чистий операційний дохід від нього становить 50 000 грн.

Задача

Визначити, яку суму кредиту отримав інвестор для придбання об'єкта нерухомості вартістю 500 тис. грн, якщо відомо, що коефіцієнт капіталізації складає 0,18. Рівень доходу, отриманого інвестором на власні інвестиційні ресурси, складає 25%.

Задача

На підґрунті узагальнення літературних джерел надайте порівняльну характеристику альтернативних моделей вимірювання ефективності бізнесу, що використовуються в системі стратегічного контролінгу. Визначити особливості їх застосування.

Задача

Сформувати свій варіант цілей та показників для виробничого підприємства з низькою часткою ринку та середньою прибутковістю.

Задача

Основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства наведено в таблиці. Дати оцінку стратегії залучених засобів. Результати діяльності підприємства: Активи підприємства 72 255 тис. грн. Власні засоби 50 684 тис. грн. Прибуток 12 624 тис. грн.

Залучені засоби 21 571 тис. грн. Кредиторська заборгованість 17 116 тис. грн. Середня ставка відсотка 23%.

Задача

Ключовим показником результативності центру відповідальності (ЦВ) є ЕВІТ.

За оцінками керівника центру відповідальності у прогностному періоді підпорядкований йому підрозділ зможе вийти на рівень результативності в обсязі ЕВІТ (x') = 380 тис. грн.

Для складання бюджетів на прогностний період керівник ЦВ має подати в центральний апарат контролінгу звіт щодо прогностних оцінок результатів діяльності. На підприємстві запроваджена схема мотивації за Вайтцманом. Винагорода керівника ЦВ складається з:

- 1) фіксованої винагороди у розмірі 17 тис. грн;
- 2) бонусів за високі показники результативності (ЕВІТ), що закладені в бюджетах;
- 3) бонусів за перевиконання планових показників.

Параметри функції мотивації є заданими: $\alpha_1=0,1$; $\alpha'=0,2$; $\alpha_2=0,3$.

За оцінками керівника, центр відповідальності може забезпечити фінансові результати за трьома сценаріями:

- 1) оптимістичним – $x = 440$ тис.грн;
- 2) реалістичним – $x = 380$ тис. грн;
- 3) песимістичним – $x = 320$ тис. грн.

Використовуючи систему Вайтцмана, розрахувати розмір матеріальної винагороди за кожною з альтернатив.

Задача

Використовуючи основні показники діяльності підприємства, представлені в таблиці, визначити ймовірність його банкрутства за допомогою моделі Альтмана (Z-рахунку Альтмана). Вихідні дані відповідають формам звітності досліджуваного підприємства здобувача вищої освіти.

Основні показники діяльності підприємства

Показник	Значення, тис.грн.	Показник	Значення, тис.грн.
Вартість активів		Власний капітал	

Оборотний капітал		Поточні зобов'язання	
Виручка від реалізації		Прибуток від операційної діяльності	
Нерозподілений прибуток		Позиковий капітал	

Задача

Використовуючи матеріали фінансової звітності досліджуваного підприємства, розрахувати ключові показники, що характеризують фінансові результати підприємств відповідно до міжнародних стандартів: EBITDA, EBIT, EBT, NOPAT.

Показники фінансової звітності досліджуваного підприємства

Показники	За звітний період тис. грн.
Дохід (виручка) від реалізації продукції товарів, робіт, послуг)	
Податок на додану вартість	
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	
Собівартість реалізованої продукції(товарів, робіт, послуг)	
Валовий прибуток	?
Інші операційні доходи	
Інші операційні витрати	
Фінансові результати від операційної діяльності	?
Дохід від участі в капіталі	
Інші фінансові доходи (отримані дивіденди)	
Інші доходи	
Фінансові витрати (сплата відсотків)	
Втрати від участі в капіталі	
Інші витрати	
Фінансові результати до оподаткування	?
Податок на прибуток	
Чистий прибуток (збиток)	?
Довідково: сума нарахованої амортизації за звітний період	

Задача

Вибрати найефективніший проєкт з виробництва продукції при зменшенні змінних витрат на одиницю продукції (проєкт А) або постійних витрат (проєкт Б) методом визначення точки беззбитковості. Зробити відповідні висновки.

Прогнозовані показники витрат проєкту, тис. грн.

Показники	Базовий проєкт	Проєкт А	Проєкт Б
Ціна за одиницю продукції	25,13	25,13	25,13
Постійні витрати:			
Науково-технічні розробки	259,5	259,5	217,5
Затрати на реалізацію продукції	144,45	144,45	99,45
Обслуговування і ремонт обладнання	60,43	60,43	55,43
Змінні витрати на реалізацію продукції:			
Сировина та основні матеріали	4,56	2,96	4,56
електроенергія	2,64	2,34	2,64
Заробітна плата працівників	2,03	1,21	2,03

Задача

Поточні значення валютних курсів складають:

GBP/USD=1,5550-1,5585;

EUR/USD=0,9950-0,9965.

Процентні ставки на міжбанківському ринку позичкових капіталів становлять:

- по депозитах у GBP - 2,5 %;
- по кредитах у GBP - 3,5 %;
- по депозитах у USD - 4,0 %;
- по кредитах у USD - 4,5 %;
- по депозитах у EUR - 5,0 %;

- по кредитах у EUR - 6,0 %;
Термін форвардної угоди становить 3 місяці.
Визначити:

1. Поточне значення крос-курсу GBP/EUR.
2. Курси "аутрайт" GBP/USD та EUR/USD.
3. Форвардний крос-курс GBP/EUR та EUR/GBP.

4. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Показник балансового (розрахункового) курсу корпоративних прав характеризує структуру власного капіталу корпорації.

Він показує величину чистих активів, які припадають на одну акцію і дорівнює вираженому у відсотках відношенню між власним капіталом (BK) і статутним капіталом ($СК$):

$$BK = \frac{BK}{СК} \cdot 100\%,$$

Для надання цьому показнику більшої об'єктивності розраховують скоригований балансовий курс ($СБК$), який крім іншого, враховує приховані резерви (або збитки) підприємства ($ПРП$).

$$СБК = \frac{BK + ПРП}{СК} \cdot 100\% ,$$

де BK - власний капітал підприємства;

$СК$ - статутний капітал підприємства.

Розрахункова ціна переважного права визначається за формулою:

$$П = \frac{K_б - K_e}{C + 1},$$

де $П$ - грошова оцінка переважного права на купівлю нових акцій;

$K_б$ – ринковий (біржовий) курс акцій;

K_e – курс емісії нових акцій;

C – співвідношення, з яким робиться емісія.

$$C = \frac{CK_1}{CK_2 - CK_1},$$

де CK_1 ; CK_2 , - відповідно, розмір статутного капіталу корпорації до і після його збільшення.

Ціна капіталу корпорації розраховується за формулою:

$$ЦК = \frac{ЧП + ПК}{BK_c},$$

де BK_c - ціна капіталу;

$ЧП$ - чистий прибуток

$ПК$ – відсотки за користування позиковими джерелами.

2. Модель визначення вартості власного капіталу.

Вартість власного капіталу – це грошовий дохід, що хочуть одержати власники звичайних акцій.

А) Модель прогнозовано росту дивідендів:

Розрахунок вартості власного капіталу визначається за формулою:

$$K_e = \frac{D_1}{P + D},$$

де K_e – вартість власного капіталу;

P - ринкова ціна однієї акції;

D_1 – дивіденд за перший рік реалізації інвестиційного проекту;

D - прогнозований щорічний ріст дивідендів.

Б) Цінова модель капітальних активів.

Використання її найбільш поширено в умовах стабільної ринкової економіки при наявності великого числа даних, що характеризують прибутковість роботи підприємства.

Розрахункова формула має вигляд:

$$K_d = \frac{K_p}{(K_m - K_p) \cdot \epsilon},$$

де K_p – показник прибутковості для безризикового вкладання капіталу;

K_m – середній по ринку показник прибутковості;

β - фактор ризику.

В) Модель прибутку на акцію.

Цей показник відображає реальний дохід, одержуваний акціонерами, незалежно від того, чи виплачується він у вигляді дивідендів або ре інвестується для того, щоб принести інвесторам вигоди в майбутньому.

$$K_D = \frac{\Pi}{P},$$

де Π – величина прибутку на одну акцію;

P – ринкова ціна однієї акції.

С) Модель визначення вартості привілейованих акцій.

Прибутковість привілейованих акцій розраховується за формулою:

$$K_p = \frac{D}{P},$$

де D - величина щорічного дивіденду на акцію;

P – ринкова ціна однієї акції.

Д) середньозважена вартість капіталу.

Вона являє собою середнє з вартостей окремих компонентів, в залежності від їх частки в загальній структурі капіталу.

Розрахунок зваженої середньої вартості капіталу здійснюється за формулою:

$$WACC = W_d \cdot K_d \cdot (1 - T) + W_p \cdot K_p + W_e \cdot K_e,$$

де W_d, W_p, W_e - відповідно частки позикових коштів, привілейованих акцій, власного капіталу;

K_d, K_p, K_e – вартість відповідних частин капіталу;

T – ставка податку на прибуток.

Е) Гранична вартість капіталу.

Визначається як вартість залучених нових фінансових ресурсів при видозміненій структурі капіталу.

Гранична вартість капіталу зростає від повного зростання капіталу.

$$ГБК = \frac{WACC}{K},$$

де $WACC$ – приріст середньозваженої вартості капіталу;

K – приріст суми капіталу, що додатково залучається підприємством.

Прибутковість портфеля – це рівно зважена прибутковість цінних паперів, які в ньому містяться, і визначається за формулою:

$$R_p = \sum W_i \cdot r_i,$$

де W_i – відсоткова частка даного паперу в портфелі;

r_i – прибутковість даного паперу.

Вітчизняна література виділяє два показники для оцінювання ефективності капітальних вкладень:

- коефіцієнт ефективності (E);

- період окупності (P_O), обернений до коефіцієнта ефективності.

Формули розрахунку яких наступні:

$$E = \frac{\Pi}{K},$$

$$P_O = \frac{K}{\Pi},$$

де Π – середньорічна сума прибутку в період експлуатації об'єктів інвестування;

K – сума капітальних вкладень у ці об'єкти.

Чистий приведений дохід (ЧПД) – це абсолютна сума ефекту від здійснення інвестицій, тобто це різниця між сумою грошових надходжень, що виникають внаслідок реалізації інвестиційного проекту і дисконтованих до поточної вартості та сумою дисконтованих всіх затрат, що необхідні для реалізації інвестиційного проекту.

ЧПД розраховують за формулою:

$$ЧПД = \sum_{t=1}^n \frac{ГП_t}{(1+\partial)^t} - \sum_{t=0}^n \frac{I_t}{(1+\partial)^t}$$

де I_t - початкові інвестиції;

$ГП_t$ - грошові потоки в році, що будуть отримані завдяки інвестиціям;

∂ - ставка дисконтування;

t - кількість років з моменту вкладання інвестиції.

Індекс дохідності – це відносний показник, що характеризує ефективність інвестицій. Він визначається відношенням суми грошового потоку, який приведений до теперішньої вартості, до суми вкладених коштів:

$$ID = \sum_{t=1}^n \frac{ГП_t}{(1+\partial)^t} \div \sum_{t=0}^n \frac{I_t}{(1+\partial)^t}$$

де ID - індекс дохідності;

$ГП_t$ - сума грошового потоку в теперішній вартості;

I_t - сума інвестицій у даний проект.

t - кількість років з моменту вкладання інвестиції.

Період окупності – показує, за який час вкладені кошти повернуться до інвесторів:

$$П_0 = \frac{I}{ГП_c},$$

де I – загальна сума інвестицій у теперішній вартості;

$\Gamma\Pi_c$ – середньорічна сума грошового потоку в теперішній вартості.

Коефіцієнт рентабельності розраховується за формулою:

$$PI = \frac{\text{ЧПД}}{I},$$

де PI – коефіцієнт рентабельності інвестиційного проекту;

ЧПД – величина чистого приведеного доходу за період експлуатації проекту;

I – сума інвестиційних витрат на реалізацію інвестиційного проекту, яка приведена до поточної вартості;

$$PI = \frac{\text{ЧП}}{I},$$

ЧП – чистий прибуток від інвестиційного проекту.

Внутрішня норма прибутковості (ВНП) або внутрішній коефіцієнт окупності інвестицій представляє собою рівень окупності засобів, що спрямовані на інвестування і близькі за своєю природою до різного роду процентних ставок.

ВНП знаходять, прирівнюючи ЧПД до нуля.

$$\text{ЧПД} = \sum_{t=1}^n \frac{\Gamma\Pi_t}{(1+\partial)^t} - \sum_{t=0}^n \frac{I_t}{(1+\partial)^t} = 0$$

Визначення рівня дивідендних виплат на одну просту акцію здійснюється за формулою:

$$P_{ДВ\text{ }ПА} = \frac{\Phi_{ДВ} - \text{ВП}}{K_{ПА}},$$

де $P_{ДВ\text{ }ПА}$ – рівень дивідендних виплат на одну акцію;

$\Phi_{ДВ}$ – фонд дивідендних виплат, сформований у відповідності з обраним типом дивідендної політики;

ВП – фонд виплати дивідендів власникам привілейованих акцій;

$K_{ПА}$ – кількість простих акцій, емітованих корпорацією.

Для оцінювання ефективності дивідендної політики використовують такі показники:

- Коефіцієнт дивідендних виплат

$$K_{ДВ} = \frac{\Phi_{ДВ}}{ЧП} \text{ або } K_{ДВ} = \frac{Д_a}{ЧП_a},$$

де $K_{ДВ}$ – коефіцієнт дивідендних виплат;

$ЧП$ – сума чистого прибутку корпорації;

$Д_a$ – сума дивідендів, що виплачуються на одну акцію;

$ЧП_a$ – сума чистого прибутку, що припадає на одну акцію.

- Коефіцієнт співвідношення ціни та доходу по акції

$$K_{ц/д} = \frac{РЦ_a}{Д_a},$$

де $РЦ_a$ – ринкова ціна однієї акції;

$Д_a$ – сума дивідендів, виплачених на одну акцію.

Дисконтування грошових потоків до першого року знаходиться за формулою:

$$ГП_{ді} = ГП_i \times \frac{1}{(1+q)^i}$$

де $ГП_{ді}$ – грошові потоки в і-рік, тис. грн.:

q – дисконтна ставка.

Майбутня вартість ануїтету визначається як сума всіх платежів разом із нарахованими відсотками на кінець терміну проведення операції і розраховується за формулою:

$$FV_A = A \times \frac{(1+q)^n - 1}{q}$$

де A – рівний, фіксований ануїтетний платіж, грн.;

FV_A – майбутня вартість ануїтету, грн.;

q – річна ставка за складними відсотками (в коеф.);

n – період ануїтету, роки.

Прибутковість (у річному вирахуванні) спекулятивної операції з акціями, тобто операції «покупка заради продажу», коли інвестор не одержує поточного доходу у вигляді дивідендів, а його дохід становить приріст курсової вартості акції, можна визначити за формулою:

$$d = \frac{P_1 - P_0}{P_0} \times \frac{365}{t} \times 100\%$$

де P_0 – ціна покупки акції, грн. або %;

P – ціна продажу акції, грн. або %;

t – кількість днів від дня покупки до дня продажу.

5. ПЕРЕЛІК РЕФЕРАТИВ

1. Теоретичні основи фінансового контролінгу та методи забезпечення результативності фінансово-господарської діяльності підприємства.
2. Основи фінансовоог контролінгу.
3. Організація фінансовоог контролінгу в умовах євпрінтеграції.
5. Бюджетування та бюджетний контроль в системі фінансового контролінгу
6. Внутрішнє (трансфертне) ціноутворення на підприємстві.
7. Оцінювання результативності фінансово-господарської діяльності та системи мотивації в умовах сталого розвитку.
8. Мотиваційні механізми в системі фінансового контролінгу.
9. Методичний інструментарій та практична реалізація системи фінансового контролінгу.
10. Вартісно-орієнтований контролінг.
11. Етапи впровадження вартісно-орієнтованого контролінгу та його практична значимість.
12. Стратегічний фінансовий контролінг та система збалансованих показників.
13. Фінансова діагностика та моніторинг в системі фінансового контролінгу.
14. Практика використання елементів діагностики у фінансово-му контролінгу.

15. Моніторинг як невід'ємний елемент фінансової діагностики.
16. Гармонізація фінансової звітності як компетенція контролінгу.
17. Взаємозв'язок системи управління, контролінгу та інформатики.
18. Фактори комплексного вирішення управлінських завдань за допомогою інформаційного забезпечення.
19. Внутрішній фінансовий контроль на підприємстві.
20. Інформаційна підтримка фінансового контролінгу в умовах сталого розвитку.
21. Заходи щодо підвищення ефективності фінансового контролінгу витрат на підприємстві.
22. Бюджетування в системі контролінгу витрат.
23. Особливості використання інструментів оперативного та стратегічного фінансового контролінгу в управлінні витратами.
24. Система збалансованих показників та бенчмаркінг в оцінюванні ефективності управління витратами.
25. Особливості побудови інвестиційного контролінгу на підприємстві.
26. Використання критеріїв інвестиційних проєктів у сучасних умовах.
27. Недоліки критеріїв дисконтування.
28. Особливості методів інвестиційних розрахунків.
29. Роль збалансованої системи показників у стратегічному контролінгу в поліпшенні фінансового правління підприємством.
30. Використання елементів діагностики у стратегічному фінансовому контролінгу.
31. Стратегія і контролінг у системі внутрішнього економічного механізму підприємства.
32. Контролінг у системі антикризового управління.

6. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО РОЗГЛЯДУ

1. У чому полягає сутність терміну «контролінг»?
2. Якими причинами зумовлена необхідність упровадження контролінгу на вітчизняних підприємствах?
3. Чи можна ототожнювати поняття «контролінг», «контроль», «управлінський облік»?
4. Розкрийте сутність поняття «фінансовий контролінг» у вузькому та широкому розумінні.

5. Яку роль у системі фінансового управління відіграє фінансовий контролінг?
6. Які переваги та недоліки функціонування служби контролінгу на підприємстві?
7. Які сервісні функції в галузі економіки й управління виконує на підприємстві контролер?
8. Якими фінансово-економічними методами має володіти контролер для виконання покладених на нього завдань?
9. Які чинники слід урахувати при прийнятті рішення щодо впровадження служби фінансового контролінгу на підприємстві?
10. Що собою представляє бюджетування і яке його місце у фінансовому плануванні?
11. Розкрийте основні принципи бюджетування.
12. Визначте переваги впровадження принципів бюджетування.
13. Які види бюджетів розробляються на підприємстві за основними класифікаційними ознаками?
14. Яким вимогам має відповідати бюджет з точки зору контролера?
15. Які базові фактори можуть ураховуватися для встановлення трансфертних цін?
16. Розкрийте сутність процесу трансфертного ціноутворення.
17. Які методи розрахунку трансфертних цін?
18. Дайте порівняльну характеристику методів розрахунку трансфертних цін.
19. В чому полягають особливості реалізації функцій внутрішнього контролю у застосуванні методів трансфертного ціноутворення?
20. Обґрунтувати основні фактори від яких залежить функція мотивація агента.
21. У чому полягають недоліки використання показника прибутку як критерію ефективності діяльності?
22. У чому полягає відмінність між ставкою дисконтування та ставкою капіталізації?
23. Сформулювати основні проблемні питання розрахунку ставки дисконтування.
24. Яким чином розраховуються ставки дисконтування для підприємств, корпоративні права яких не мають обігу на організованому ринку капіталів?
25. Визначте елементи вартісно-орієнтованого управління.
26. Які ключові фактори впливають на вартість підприємства?

27. Які можливі шляхи впровадження вартісно-орієнтованого контролінгу?
28. Визначте систему вимірювання цінності у вартісно-орієнтованому контролінгу.
29. Які переваги та недоліки системи вартісно-орієнтованого контролінгу?
30. У чому полягає відмінність між оперативним контролінгом та стратегічним?
31. У чому полягає сутність і концептуальні основи стратегічного фінансового контролінгу?
32. Яке місце займає стратегічне фінансове планування в системі контролінгу?
33. Як реалізувати стратегію розвитку компанії за допомогою збалансованої системи показників?
34. Розкрийте зміст концепції «Піраміда ефективності».
35. У чому полягає сутність концепції Business Performance Management?
36. визначте схему проведення діагностики підприємства на основі впровадження контролінгу.
37. Що собою представляє фінансова діагностика?
38. Розкрийте сутність основних положень фінансової діагностики.
39. В чому полягає формат SWOT-аналіз та які його основні позиції?
40. Які основні завдання фінансової діагностики підприємства?
45. Визначте сутність і основне призначення моніторингу фінансової діагностики.
46. Сформулюйте методичні підходи до оцінки фінансової звітності.
47. Якими прийомами користуються проводячи аналіз фінансових звітів?
48. Які завдання необхідно вирішити службі фінансового контролінгу для досягнення головної мети проведення аналізу фінансової звітності?
49. Визначте, яким чином можна забезпечити гармонізацію фінансової звітності?
50. Охарактеризуйте принципи включення інформації у фінансову звітність.
51. Сутність структури витрат.
52. Результати контролінгу витрат.

53. Класифікація витрат.
54. Що називають калькуляцією на виробництво та реалізацію продукції?
55. Які форми фінансового контролю на підприємстві?
56. В чому полягає сутність попереднього і поточного контролю?
57. Визначте роль та сутність послідуєчого фінансового контролю.
58. Визначте сутність, призначення та види перевірок на підприємстві.
59. Дайте характеристику та визначте зміст контролю структури капіталу.
60. Ринки кредитних банківських зобов'язань.

7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Крамаренко С. М. Вартісно-орієнтоване управління підприємством. Дніпро : ДНУ, 2022. 298 с.
2. Птащенко Л. О. Фінансовий контролінг : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2019. 344 с.
3. Сабліна Н. В. Фінансовий контролінг : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 161 с.
4. Ткаченко В. В., Дзядик Х. В. Контролінг фінансового циклу в системі антикризового фінансового управління підприємством. *Modern Economics*. 2020. № 20. С. 296–301.

Допоміжна

5. Алескерова Ю. В., Терещук І. О. Особливості формування системи контролінгу ризиків на підприємствах. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 26. С.357–361.
6. Біляк Ю. В. Міжнародні фінанси : навчальний посібник. Київ : НУБіП України, 2023. 634 с.
7. Брітченко І. Г., Князевич А. О. Контролінг : навч. посіб. Рівне : Волинські обереги, 2017. 280 с
8. Гуцаленко Л. В., Мулик Т. О. Внутрішній аудит та діагностика в системі державного фінансового контролю та управління діяльністю бюджетної установи. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. № 4. 2018 (32). С. 31–45.

9. Мулик Т. О. Оцінка стану та перспектив розвитку інвестиційної діяльності підприємств України. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. № 7. 2019. С. 46–56.

10. Терещенко О. О. Фінансовий контролінг : навч. посібник. К. : КНЕУ. 2018. 407 с.

11. Aleskerova Y., Kolomiiets M., Karpinskyi Y. Financial planning in the enterprise as a method of minimizing financial risks. *Інфраструктура ринку*. 2024. Вип. 78. С.53–58.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Статистика Національного банку України / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/statistic>

2. Офіційний портал Державна фіскальна служба України. Податки, збори, платежі. URL <http://sfs.gov.ua/podatki-ta-zbori/>

3. Звіт про використання бюджетних коштів / Урядовий портал URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/byudzhethet>

4. Державний бюджет / Міністерство фінансів України URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/borg>

5. Економічна статистика / Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

6. Законодавство України / Верховна рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index><http://zakon.rada.gov.ua/laws>

7. Бюджетний кодекс України : Кодекс від 08.07.2010. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

8. Податковий кодекс України : Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

9. Офіційний портал Державного казначейства України URL: www.treasury.gov.ua

10. Офіційний сайт Головного Контрольно-ревізійного управління України. URL: www.dkrs.gov.ua

11. Статистичні та інформаційні матеріали Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: www.me.gov.ua

12. Система розкриття інформації на фондовому ринку України. URL: www.smida.gov.ua